

Sammanfattning

Fråga huruvida en arbetsgivarorganisation A haft skyldighet att på begäran av en arbetstagarorganisation träda i central tvisteförhandling rörande en uppsägningsfråga som berörde en arbetsgivare som nyligen trätt in i A och som fört lokal tvisteförhandling enligt ett kollektivavtal som varit gällande för arbetsgivaren på grund av tidigare medlemskap i arbetsgivarorganisationen B. Vid ställningstagandet till A:s förhandlingsskyldighet uppkommer särskilt frågan om arbetsgivaren vid den aktuella tidpunkten varit bunden av kollektivavtalet mellan arbetstagarorganisationen och A. Sedan denna fråga besvarats nekande har domstolen funnit att A inte har varit skyldig att träda i förhandling.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2005-11-16
StockholmDom nr 111/05
Mål nr A 46/04**KÄRANDE**

SEKO – Facket för Service och Kommunikation, Box 1105,
111 81 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristen Annett Olofsson, LO-TCO Rättsskydd AB,
Box 1155, 111 81 STOCKHOLM

SVARANDE

Sveriges Byggindustrier, Box 7835, 103 98 STOCKHOLM
Ombud: advokaten Jens Tillqvist, Advokatfirman Cederquist KB, Box 1670,
111 96 STOCKHOLM

SAKEN

brott mot kollektivavtal

Mellan Kommunala Företagens Samorganisation (KFS) och bl.a. SEKO – Facket för Service och Kommunikation (hädanefter förbundet) gäller varandra i allmänhet avlösande kollektivavtal, anläggningsavtalet, med en till avtalet hörande särskild förhandlingsordning, FO-F03. Det i målet aktuella anläggningsavtalet hade giltighet under tiden den 1 april 2001 –den 31 mars 2004.

Svensk Banproduktion AB var under år 2003 medlem i KFS och därigenom bundet av anläggningsavtalet. Under hösten 2003 begärde bolaget utträde ur KFS och ansökte i stället om medlemskap i Sveriges Byggindustrier. Mellan Sveriges Byggindustrier och förbundet gäller varandra i allmänhet avlösande kollektivavtal, det s.k. väg- och banavtalet. Det i målet aktuella väg- och banavtalet hade giltighet under den 1 april 2003 – den 1 april 2004. Väg- och banavtalet innehåller bl.a. följande bestämmelser.

5.6 FÖRHANDLINGSORDNING**a FÖRHANDLING - RÄTTSTVISTER****a 1 Tillämpningsområde**

Uppkommer tvist mellan företag och medarbetare eller deras organisationer rörande tolkning eller tillämpning av detta avtal och gällande bilagor eller lag – rättstvist – äger part få sådan tvist behandlad vid lokal förhandling, central förhandling och arbetsdomstolen eller i förekommande fall i skiljenämnd under förutsättning att part påkallar förhandling respektive väcker talan inom nedan angivna tidsfrister.

b LOKAL FÖRHANDLING

b 3 Tvist om giltigheten av uppsägning m.m.

Vid tvist om giltigheten av uppsägning och avskedande skall lokal förhandling begäras inom en månad efter det att uppsägningen eller avskedandet skedde.

c CENTRAL FÖRHANDLING

c 1 Allmän rättstvist

Kan enighet ej uppnås vid lokal förhandling, ankommer det på part, som vill fullfölja ärendet, att skriftligen begära central förhandling hos central motpart - med i c 2-3 angivna undantag - inom en månad efter det att den lokala förhandlingen avslutats.

c 3 Tvist om giltigheten av uppsägning m.m.

Vid tvist enligt b 3 skall central förhandling begäras inom en månad efter det att den lokala förhandlingen avslutats.

Den 20 december 2003 sade bolaget upp en arbetstagare som var medlem i förbundet. Det uppstod tvist om uppsägningen, och tvisteförhandling med bolaget påkallades därefter enligt anläggningsavtalet av förbundets klubb 215.

Den 1 januari 2004 upphörde bolagets medlemskap i KFS.

Den 12 februari 2004 fick bolaget besked från Sveriges Bygginstrumenter om att det hade beviljats medlemskap i denna organisation med verkan fr.o.m. den 1 februari 2004.

Den 9 mars 2004 avslutades de lokala förhandlingarna mellan bolaget och förbundets klubb i uppsägningsfrågan utan att enighet kunde uppnås.

Den 15 mars 2004 påkallade förbundet genom brev till Sveriges Bygginstrumenter central förhandling i uppsägningsfrågan. Sveriges Bygginstrumenter besvarade förhandlingsframställningen genom att förklara att organisationen inte var central part i tvisten och därför inte skulle komma att förhandla i ärendet.

Med anledning av såväl bolagets uppsägning av förbundets medlem som Sveriges Bygginstrumenters underlåtenhet att förhandla uppkom tvist.

Förbundet väckte talan mot bolaget och Sveriges Bygginstrumenter. Förbundet yrkade i förhållande till bolaget att uppsägningen skulle förklaras ogiltig m.m. Vidare yrkade förbundet att Sveriges Bygginstrumenter skulle förpliktas att utge allmänt skadestånd för förhandlingsvägran med 50 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 5 april 2004 till dess betalning sker.

Sedan förbundet meddelat att det inte längre företrädde sin medlem avvisade Arbetsdomstolen genom beslut den 17 december 2004 förbundets talan mot bolaget i uppsägningsfrågan.

Sveriges Byggindustrier har bestritt yrkandet om skadestånd. Den yrkade rântan har vitsordats som skällig i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Bolaget var t.o.m. den 31 december 2003 medlem i KFS. På grund av medlemskapet var företaget bundet av anläggningsavtalet t.o.m. den 31 mars 2004, då avtalet löpte ut. Den 1 februari 2004 blev företaget medlem i Svenska Byggindustrier och blev därigenom bundet av väg- och banavtalet. Under tiden den 1 februari 2004 – den 31 mars 2004 gällde för bolaget således två kollektivavtal med varsin förhandlingsordning.

Inför bytet av medlemskap gjorde företaget den 17 november 2003 en uppsägning av lokala kollektivavtal. Skrivelsen ställdes till förbundets klubb 215. Skrivelsen innehöll också en förhandlingsframställan som löd enligt följande.

I samband med denna uppsägning påkallar Banproduktion inrangeringsförhandlingar i syfte att träffa överenskommelse om eventuella lokala avvikelser eller tillägg till det centrala avtalet.

På grundval av denna förhandlingsframställan hölls lokala förhandlingar den 3 – 4 april 2004. Vid förhandlingarna upprättades ett protokoll och av rubriken till protokollet framgår att det rörde sig om förhandlingar angående övergång till Sveriges Byggindustriers avtalsområde vid företaget. Av protokollet framgår vidare att de som deltog vid förhandlingarna var företrädare för företaget och för förbundets klubb 215. I protokollet anges därefter bl.a. följande:

§ 1 Övergång till avtal för Väg & Ban

Mot bakgrund av att Svensk Banproduktion AB är medlem i Sveriges Byggindustrier (BI) sedan 2004-02-01, har förhandlingar förts rörande övergång till BI:s avtalsområde.

Parterna är överens om att BI:s centrala kollektivavtal med SEKO "Avtal för Väg & Ban" gäller vid företaget från och med 2004-04-01 om inte annat anges.

Beträffande pensions- och försäkringsavtal, se förhandlingsprotokoll 128/2004.

Denna överenskommelse skall tillföras de ändringar och tillägg som de centrala parterna överenskommer om.

De övriga avsnitten i protokollet tar sikte på anställningsvillkoren vid företaget. De deltagande parterna har reglerat dessa inom den ram som kollektiv-

avtalet väg- och banavtalet ger utrymme för. Något annat diskuterades inte. Det var lokala parter som deltog i förhandlingarna och de kunde inte förfoga över den tidpunkt då ett centralt ingånget kollektivavtal skulle börja gälla.

I tvisten rörande uppsägning av en av förbundets medlemmar hölls en lokal tvisteförhandling där förbundet yrkade ogiltighet och skadestånd. Denna förhandling hölls den 9 mars 2004 och avslutades samma dag. Vid den lokala tvisteförhandlingen var företrädare för såväl bolaget som förbundet närvarande. Den lokala tvisteförhandlingen avslutades i oenighet.

Förbundet påkallade i denna situation central förhandling. Det gjordes genom brev till Sveriges Byggindustrier den 15 mars 2004. Förbundets begäran om central förhandling gjordes enligt den förhandlingsordning som gäller för väg- och banavtalet. Sveriges Byggindustrier kontaktade förbundet och talade om att organisationen inte hade för avsikt att förhandla i tvisten. På grund av Sveriges Byggindustriers förhandlingsvägran fick förbundet endast några dagar på sig att väcka talan i uppsägningstvisten. Förbundet hade 14 dagar på sig från den 9 mars 2004 att lämna in stämningsansökan och en sådan ingavs till Arbetsdomstolen den 23 mars 2004, vilket var sista dagen för väckande av talan.

Sveriges Byggindustrier vägran att förhandla centralt innebar att organisationen bröt mot det mellan parterna gällande kollektivavtalet, dvs. förhandlingsordningen i kollektivavtalet väg- och banavtalet. Sveriges Byggindustrier har härigenom ådragit sig skyldighet att utge allmänt skadestånd till förbundet.

Sveriges Byggindustrier

Bolaget var medlem i KFS t.o.m. 31 december 2003 och var följaktligen bundet av den till anläggningsavtalet hörande förhandlingsordningen med benämningen FO-F03.

Parallellt med att bolaget valde att byta arbetsgivarorganisation uppkom den uppsägningstvist som förbundet hänvisat till.

Bolaget sade i november 2003 upp anläggningsavtalet på sätt som förbundet har redogjort för. Av uppsägningshandlingen framgår att anläggningsavtalet skulle löpa ut den 31 mars 2004. KFS beviljade bolaget utträde per den 31 december 2003, och fram till den 1 februari 2004 var bolaget inte medlem i någon arbetsgivarorganisation. Bolaget erhöll den 12 februari 2004 besked om att det hade beviljats medlemskap i Sveriges Byggindustrier med retroaktiv verkan fr.o.m. den 1 februari 2004.

På sätt som förbundet anfört påkallade bolaget inrangeringsförhandlingar i samband med att anläggningsavtalet sades upp. Förhandlingarna fördes vid tio tillfällen, nämligen den 8 och den 18 december 2003, den 16 och den 28 januari 2004, den 20 och den 27 februari 2004, den 11 och den 29 mars 2004 samt den 3 och den 4 april 2004. Det protokoll som upprättats den 3 –

4 april 2004 är en sammanfattning av vad parterna kom överens om under dessa tio tillfällen.

Vid inrangeringsförhandlingarna var förbundets ombudsmän från central nivå, B-I.B. och T.B., närvarande. De biträdde klubbordföranden i förbundets klubb 215, B.H., under samtliga förhandlingstillfällen förutom den dag då förhandlingsprotokollet skrevs under. Bolaget företrädde av personalchefen G.S. och nuvarande förhandlingschefen L.O.. Vid något tillfälle var även representanter från Sveriges Byggindustrier närvarande. Av den första paragrafen i protokollet, som motparten redogjort för, framgår att parterna var överens om att väg- och banavtalet skulle börja gälla vid bolaget den 1 april 2004. Förhandlingsordningen i väg- och banavtalet är en del av detta kollektivavtal.

Twisten i uppsägningsfrågan uppkom under tid då företaget var medlem i KFS och bundet av anläggningsavtalet. Varsel lämnades den 25 november 2003. Den 28 november 2003 hölls överläggningar och den 20 december 2003 sades förbundets medlem upp. Förbundet ville därefter få uppsägningen ogiltigförklarad. Förhandling inleddes den 30 januari 2004. Protokoll fördes vid denna tvisteförhandling. Detta var vid en tidpunkt då bolaget inte var medlem i vare sig KFS eller Sveriges Byggindustrier. Enligt Sveriges Byggindustriers uppfattning kan förhandlingen därmed ej betecknas som någon lokal tvisteförhandling. I rubriken till protokollet anges också att det rör sig om ”tvisteförhandling angående uppsägning”. Bolaget har som princip att alltid avsluta sådana förhandlingar vid sittande bord. I detta fall uppstod dock fråga om vad som skulle gälla beträffande centrala förhandlingar eftersom bolaget inte var medlem i någon arbetsgivarorganisation. De som satt vid förhandlingsbordet visste inte hur frågan skulle hanteras. De valde därför att avsluta förhandlingen i och med undertecknandet av protokollet i stället för vid sittande bord. Efter den 30 januari 2004 tog företaget kontakt med KFS där juristen E.G. till en början gav beskedet att anläggningsavtalet gällde tills väg- och banavtalet trädde i kraft. Enligt henne var således KFS central part. Sedan hon talat med förhandlingschefen på KFS återkom hon emellertid med beskedet att KFS inte var skyldigt att förhandla.

Mot denna bakgrund skrevs följande avsnitt in i protokollet från tvisteförhandlingen.

”§ 4 *Förhandlingarna förklarades för avslutade i och med undertecknandet av protokollet.*

Då Banproduktion utträtt ur arbetsgivarorganisationen KFS den 31 december 2003, har KFS på förfrågan förklarat att man inte anser att Banproduktion från och med detta datum är bundna av förhandlingsordning FO-F03. KFS gör tolkningen att man inte är central part i föreliggande tvist, och att SEKO efter avslutande av dagens förhandling har att iaktta tidsfristerna för talans väckande enligt 40-42 §§ LAS (2 veckor resp 4 månader).”

Arbetsgivarparterna klargjorde därigenom att någon central förhandling inte skulle komma att bli aktuell samt att förbundet, om det hade för avsikt att väcka talan i Arbetsdomstolen, hade att hålla sig till de tidsfrister som följer av anställningsskyddslagen. Protokollet undertecknades den 9 mars 2004.

Den 15 mars 2004 påkallade förbundet central förhandling med Sveriges Bygginstrumenter, som svarade att organisationen inte hade skyldighet att förhandla centralt i denna tvist.

Grunder för bestridandet

I första hand gör Sveriges Bygginstrumenter gällande att anläggningsavtalet gällde för bolaget till den 1 april 2004. Sveriges Bygginstrumenter har därmed inte haft någon skyldighet att förhandla enligt principerna i 26 § medbestämmandelagen.

Skulle Arbetsdomstolen finna att detta är en situation som inte regleras i nämnda lagrum, gör Sveriges Bygginstrumenter i andra hand gällande att parterna i inrangeringsprotokollet har kommit överens om att väg- och banavtalet skall börja tillämpas först den 1 april 2004 och att inrangeringsprotokollet följaktligen är ett avtal om när väg- och banavtalet skall börja gälla för bolaget.

Om Arbetsdomstolen skulle finna att sådana avtal inte går att träffa, eller att parterna vid avtalsslutet inte iakttagit de formföreskrifter som gäller enligt lag och avtal, gör Sveriges Bygginstrumenter alternativt gällande att den tvisteförhandling som ägde rum den 30 januari 2004 är en förhandling enligt lag och ej enligt avtal. Detta görs gällande mot bakgrund av att bolaget vid den tidpunkten inte var medlem i någon arbetsgivarorganisation.

I sista hand gör Sveriges Bygginstrumenter gällande att en arbetsgivarorganisation inte kan vara skyldig att träda i central förhandling om den lokala förhandlingen har förts enligt en annan förhandlingsordning än den som skulle gälla för den centrala förhandlingen. Det kan inte vara tillåtet att hoppa mellan olika förhandlingsordningar, och i varje fall kan en arbetsgivarorganisation inte anses vara skyldig att fullfölja en sådan hoppande förhandling.

Domskäl

Bakgrunden till tvisten är i korthet följande. Bolaget var medlem i KFS och därigenom bundet av anläggningsavtalet, som ingåtts mellan KFS och förbundet med giltighetstid t.o.m. den 31 mars 2004. Den 1 januari 2004 upphörde bolagets medlemskap i KFS. Den 1 februari 2004 blev bolaget medlem i Sveriges Bygginstrumenter enligt besked som bolaget erhöll den 12 februari. Den 9 mars 2004 avslutades tvisteförhandling mellan de lokala parterna rörande uppsägning av en arbetstagare som var anställd hos bolaget. Det är ostridigt att denna förhandling fördes enligt anläggningsavtalets förhandlingsordning. Förbundet påkallade den 15 mars 2004 central tvisteförhandling

enligt väg- och banavtalet med Sveriges Byggindustrier, som dock förklarade att organisationen inte hade för avsikt att träda i sådan förhandling.

Twisten i målet gäller om Sveriges Byggindustrier härigenom brutit mot förhandlingsordningen i det mellan denna organisation och förbundet gällande väg- och banavtalet.

Förbundet har gjort gällande att bolaget omedelbart genom sitt medlemskap i Sveriges Byggindustrier den 1 februari 2004 blev bundet av väg- och banavtalet samt att Sveriges Byggindustrier därför haft skyldighet att enligt förhandlingsordningen i detta avtal träda i central förhandling. Enligt förbundet har det förhållandet att bolaget vid denna tidpunkt även var bundet av anläggningsavtalet ingen betydelse för tvistefrågan eftersom de båda kollektivavtalen inte är oförenliga med varandra i den aktuella frågan.

Sveriges Byggindustrier har i första hand invänt att bolaget till den 1 april 2004 endast var bundet av anläggningsavtalet samt att detta enligt 26 § medbestämmandelagen leder till att det inte kan ha förelegat någon förhandlingskyldighet för Sveriges Byggindustrier vid den tidpunkt som nu är i fråga.

Av det anförda framgår att tvistefrågan i målet gäller Sveriges Byggindustriers skyldighet att träda i förhandling, men att parternas argumentation har tagit sin utgångspunkt i bolagets skyldighet att medverka i central förhandling. Domstolen finner anledning att först gå in på den sistnämnda frågan.

Enligt 26 § medbestämmandelagen är huvudregeln den att kollektivavtal som har slutits av arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation inom sitt tillämpningsområde även binder medlem i organisationen. Detta gäller enligt bestämmelsen oavsett om medlemmen har trätt in i organisationen före eller efter avtalets tillkomst. Denna huvudregel om medlems bundenhet gäller emellertid inte i den mån medlemmen vid inträdet i organisationen redan är bunden av annat kollektivavtal. Undantagsbestämmelsen i 26 § medbestämmandelagen har hämtats från 2 § i 1928 års kollektivavtalslag. I förarbetena till den lagen angavs som exempel på undantagsbestämmelsens tillämplighet bl.a. följande (se prop. 1928:39 s. 70).

[Bestämmelsen] har företrädesvis avseende å förhållandena å arbetsgivar- sidan. En oorganiserad arbetsgivare har till exempel med en fackförening upprättat ett kollektivavtal för sin arbetsplats. Om han under avtalets bestånd inträder i en arbetsgivarorganisation, bör ett avtal som gäller mellan organisationen och fackföreningen, icke utan vidare bliva gällande för honom.

Den nu berörda bestämmelsen innebär sammanfattningsvis att en arbetsgivar- res inträde i en arbetsgivarorganisation inte utan vidare leder till att han blir omedelbart bunden av organisationens kollektivavtal på samma sätt som om arbetsgivaren själv hade ingått avtalet. Om arbetsgivaren vid inträdet redan är bunden av kollektivavtal blir det inte aktuellt att tillämpa de av förbundet

nämnda rättsprinciper som gäller då en arbetsgivare är bunden av två konkurrerande kollektivavtal.

Väg- och banavtalet blev i enlighet med det anförda inte bindande för bolaget redan genom bolagets inträde i Sveriges Bygginstrumenter. Sådan bindenhet kunde uppstå först den 1 april 2004, då anläggningsavtalet upphört att gälla för bolaget. Någon skyldighet för bolaget att tillämpa bestämmelserna i väg- och banavtalets förhandlingsordning har följaktligen inte förelegat då förbundet i mars 2004 påkallade central förhandling med Sveriges Bygginstrumenter.

Förbundets talan mot Sveriges Bygginstrumenter synes vara grundad uteslutande på synsättet att det har förelegat en skyldighet för båda arbetsgivarparterna att träda i central förhandling. För den händelse förbundet emellertid skulle mena att Sveriges Bygginstrumenter har haft en sådan skyldighet även om bolaget inte hade det vill domstolen framhålla följande. En central förhandling i uppsägningsfrågan hade i det föreliggande fallet uppenbarligen inte kunnat bli meningsfull utan medverkan av bolaget som enligt det tidigare anförda inte var förhandlingsskyldigt. Bestämmelserna om central förhandling enligt förhandlingsordningen i det för Sveriges Bygginstrumenter gällande väg- och banavtalet måste i varje fall beträffande uppsägningstvister antas vila på förutsättningen att den arbetsgivare som är berörd i tvisten är bunden av avtalets förhandlingsordning. Någon skyldighet för Sveriges Bygginstrumenter att träda i central förhandling har därför inte förelegat i den aktuella situationen.

Det anförda innebär att förbundets talan skall avslås.

Vid denna utgång skall förbundet förpliktas att ersätta Sveriges Bygginstrumenter för dess rättegångskostnader. Om det yrkade beloppet råder inte tvist.

Domslut

1. Den av SEKO – Facket för Service och Kommunikation förda talan avslås.

2. Arbetsdomstolen förpliktar SEKO – Facket för Service och Kommunikation att ersätta Sveriges Byggindustrier för rättegångskostnader med sextiotusen (60 000) kr, allt avseende ombudsarvode, jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom tills betalning sker.

Ledamöter: Michaël Koch, Catharina Nordlander, Kurt Eriksson, Jan Nordin, Anders Hagman, Lilian Hindersson och Bo Almgren. Enhälligt.

Sekreterare: Anu Rintala